

V ROUWE DWAASHEID BAZELT MAAR ...

Spr 9,13-18

*Vrouwe Dwaasheid bazelt maar,
door haar domheid heeft ze nergens weet van.
Ze zit bij de deur van haar huis,
in een zetel, hoog in de stad.
Ze roept naar de voorbijgangers,
naar hen die rechtdoor willen gaan:
'Onnozele mensen, kom toch deze kant op.'
Wie geen verstand heeft roept ze toe:
'Gestolen water smaakt verrukkelijk,
geroofd brood is een lekkernij.'
Maar wie zij naar zich toe lokt
weet niet dat hij afdaalt naar de schimmen,
hij daalt af tot in het dodenrijk. (Vertaling NBV)¹*

¹ B. LEMMELIJN, Spreuken 9,13-18. Bijbel en Bezinning, in Ezra. Bijbels tijdschrift (voortzetting van VBS-Informatie) 51 (2020) (vaste rubriek) 28-29

Het boek Spreuken is een van de zogenaamde Wijsheidsboeken uit het Oude Testament. Traditioneel worden deze spreuken, zoals aangegeven in het opschrift van het boek, aan Salomo toegeschreven. Dat opschrift fungeert evenwel niet als een historisch betrouwbare indicatie. Het onderstreept veeleer het belang van het boek door het toe te wijzen aan een gezagvolle figuur, de beroemde wijze koning Salomo. Feitelijk verzamelt het boek Spreuken wijsheid uit verschillende perioden en is het overigens verwant aan andere wijsheidscollecties uit het Oude Nabije Oosten. In zijn eindvorm kan het gedateerd worden in de 2de eeuw voor Christus. In het eerste gedeelte van dit boek, met name in de hoofdstukken 1 tot 9, waaruit onze perikoop stamt, legt het de focus op de tegenstelling tussen *Vrouwe Wijsheid* en *Vrouwe Dwaasheid*, die respectievelijk symbool staan voor goed en kwaad.

In Spr 9,13-18 schildert de auteur *Vrouwe Dwaasheid* in twee opzichten. Eerst evoceert hij haar domheid en de houding die deze genereert. Daarna beschrijft hij in die context het verlokken tot het kwaad, en hij laat niet na te vermelden dat wie daarop ingaat, uiteindelijk verloren gaat. Beide aspecten zijn fascinerend.

Dwaasheid of domheid is inderdaad een realiteit die vervaarlijk misleidend is. *Vrouwe Dwaasheid bazelt maar; ze heeft door haar domheid nergens weet van.* Laat nu net dat het gevaarlijke zijn! In de realiteit wéét domheid juist niet dat ze nergens weet van heeft ... Ze denkt juist álles te weten! Een van de markantste kenmerken van domheid is de vaststaande waan-idee voor elke vraag over een onomstootbaar en eenduidig antwoord in rotsvaste zekerheid te beschikken. Dat antwoord overstemt elke twijfel. De zekerheid erin is stellig en elk voorzichtig denken wordt overroepen. Er is geen grijs tussen zwart en wit.

Precies in die zelfgenoegzaamheid *zit de domheid bij de deur van haar huis in een zetel, hoog in de stad.* Ze waant zich geweldig en groots. En ze roept – ook dat is typisch, met luide stem schreeuwerig schel – naar de mensen die voorbijkomen. Ze lacht met de *onnozele mensen die recht door willen gaan*, met hen die integer hun weg trachten te gaan. Wat maken ze het zich moeilijk! *Kom toch deze kant op*, roept ze. Het kan allemaal veel makkelijker. En *wie onder hen geen verstand heeft*, misleidt ze met de verlokking dat het ook anders kan: *Gestolen water smaakt verrukkelijk, geroofd brood is een lekkernij.* Er is eenvoudiger geld te verdienen dan

door hard te werken. We kennen het, ook vandaag, en op alle niveaus ... En ja, *wie onder hen geen verstand heeft en naar haar toe gelokt wordt, beseft niet eens dat dit het begin van het einde is: het vastlopen in het rijk van schimmen, waar niets meer authentiek en eerlijk is, het uitlopen op het dodenrijk.*

Het is inderdaad zelfgenoegzame eigenwijsheid en misleidende gemakzucht die domheid gevaarlijk, en daardoor slecht maakt. Er is geen kruid tegen gewassen. Sophocles schreef ooit al dat *domheid meestal een zuster is van slechtheid*. En Bonhoeffer drukt het nog sterker uit, wanneer hij in *Verzet en Overgave* stelt dat *domheid een gevaarlijker vijand*

van het goede is dan slechtheid. Domheid kent geen voorbehoud, kent geen zelfreflectie, kent geen kritisch denken. Misschien is het daardoor inderdaad een gevaarlijker vijand van het goede dan slechtheid. Weloverwogen slechtheid kan tot inkeer komen, als ze aan kritisch denken en metareflectie onderworpen wordt. Slechtheid kan tot ommekeer komen, en in die context zelfs vergeven worden. Domheid echter is onwrikbaar kortzichtig. Ze kan zelfs kwaad berokkenen in de (heilige) waan juist te handelen. En daartoe zijn slechts wat luide leugens van 'verstandigen' nodig, die waarheid en waarachtigheid tot schimmen maken ...

Bénédicte LEMMELIJN

*Weten niet te weten,
steeds gaan van tastend zien
naar duïsternis opnieuw
naar dieper zoeken, vragen
weer stoten op die grens
niet denkend na te jagen*

*Weten niet te weten
en toch die zekerheid
een weten zonder weten
ontdekking van het hart:
wat vorschend niet te vinden
komt op mij toe, begroet mij
de wil die mij doet leven
omringt mij overal.*

Inge LIEVAART
Uit Elke dag heden